

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ВІДНОСНО СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ

*І.Г.Крилова, кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет*

Висвітлено сутність поняття "рівень життя", визначено основні показники для його характеристики. Проведено аналіз сучасного стану рівня життя населення України.

Освещена сущность понятия "уровень жизни", определены основные показатели для его характеристики. Проведен анализ современного уровня жизни населения Украины.

Постановка проблеми. Ринкові перетворення в Україні призвели до погіршення рівня життя переважної частини населення. В сучасних економічних умовах зайнятість ще не гарантує захист від бідності. Відмітимо, що за рівнем бідності Україна випереджає країни Європейського Союзу майже в 3 рази. Вступ України до ЄС вимагає поліпшення якості соціальних стандартів до рівня економічно розвинутих країн, зокрема рівня добробуту населення.

Вивченням даної проблеми займаються відомі вчені-економісти: І.Бондар, Є.Бугаєнко, І.Гнибіденко, П. Левін, Е.Лібанова, В.Мандибура, Л. Ткаченко, Г.Філюк та багато інших. Проте на сьогодні залишаються дискусійними і актуальними питання соціально-економічних наслідків вступу України до СОТ на рівень життя населення, а також наближення його до світових стандартів.

Цілі статті. Визначити основні показники рівня життя населення та порівняти їх із світовими стандартами.

Результати дослідження. Для оцінки рівня життя населення статистичною комісією ООН рекомендовано такі групи показників: демографічні характеристики населення; показники доходів населення; показники витрат і заощадження; показники споживання населенням матеріальних благ та послуг; показники забезпеченості населення житлом і предметами довготривалого користування; показники зайнятості і безробіття; показники умов праці населення; показники вільного часу; показники освіти, охорони здоров'я,

культури, спорту, туризму і відпочинку.

Доход є одним з основних показників, що характеризують рівень життя населення. Україна в порівнянні зі світовими, у тому числі європейськими стандартами, відстає за показником середньорічного доходу на душу населення. Так, якщо у країнах ЄС цей показник становить в середньому 20 тис. дол., то в Україні (2005 рік) лише 6076,7 грн. (близько 1203 дол.), тобто 100 дол. на місяць, або 3,3 дол. на день. Асоційоване членство в ЄС передбачає середньорічний дохід на душу населення на рівні 10 тис. дол.

У більшості країн на основі розподілу населення за рівнем середньодушових грошових доходів і зіставлення його з величиною прожиткового мінімуму визначають коефіцієнт бідності. Характерною ознакою бідності є те, що мінімальний грошовий дохід не досягає прожиткового мінімуму. У 2006 році рівень бідності залишався достатньо високим і охоплював 28,4% загальної чисельності населення. За межею бідності перебувало близько 11,3 млн. осіб з 46,9 млн. осіб, майже 24% працюючих одержували заробітну плату нижчу за прожитковий мінімум [1]. Частка населення із середньодушовими грошовими витратами на місяць нижчими прожиткового мінімуму (423 грн. в 2005 році) становить 64,0%.

За світовою практикою і логікою трудових відносин працюючі громадяни об'єктивно не можуть бути бідними, а їх заробітна плата має забезпечувати поточні соціальні виплати, надходження коштів до місцевих бюджетів та створювати запас коштів для майбутніх пенсій. Необхідно звернути увагу на те, що заробітна плата в Україні на сьогодні не виконує своєї основної відтворювальної функції, існує значна її галузева диференціація, особливо в бюджетній сфері. В 2006 році найвищі розміри заробітної плати мають працівники фінансової сфери, державного управління, авіаційного транспорту, промисловості, будівництва (від 2131 грн. до 1273 грн.), тоді як у грудні 2006 року більш ніж третині штатних працівників сільського господарства було нараховано заробітну плату в розмірі, не вищому за мінімальний рівень (400 грн.).

Близько 20% працівникам освіти, охорони здоров'я та соціальної допомоги — в межах прожиткового мінімуму для працездатних осіб (505 грн.) [2]. Дослідження, які проводились у країнах-кандидатах у члени ЄС показали, що економічне зростання в них почалося, коли рівень середньомісячної заробітної плати перевищив 300 дол. До того ж, питома вага витрат на оплату праці у собівартості продукції в Україні на сьогодні становить близько 14%, тоді як, згідно з європейськими нормами, має бути на рівні 30-35%. Принципово важливо, щоб розмір мінімальної заробітної плати було встановлено на рівні, не нижчому від базового соціального стандарту — прожиткового мінімуму для працездатних осіб (у квітні 2007 року різниця між ними становить 141 грн.). За прогнозними оцінками, мінімальна заробітна плата може досягти 90% установленого прожиткового мінімуму для працездатних осіб у 2008 р., а повністю ці показники зрівняються у 2009 р. За експертними оцінками, мінімальна заробітна плата повинна становити 2-2,5 прожиткового мінімуму, а співвідношення між розмірами мінімальної та середньої заробітної плати має бути 1:3. Отже, низькі стандарти оплати праці були і залишаються однією з головних проблем неякісного рівня життя населення для більшості працівників України.

Перевищення одержаного мінімального грошового доходу над величиною прожиткового мінімуму дає можливість накопичувати (заощаджувати) кошти. Заощадження є важливим показником добробуту і як інвестиційний ресурс займає проміжне місце між сукупними доходами та витратами (споживанням). В умовах низьких середніх доходів на одного мешканця основна їх частина витрачається на споживання. Витрати на придбання продовольчих товарів в структурі сукупних витрат домогосподарств України в 2005 р. становлять 61%, що згідно з теорією Енгеля (закон розподілу доходів, за яким чим бідніша сім'я, тим більша частка витрат на їжу) є показником бідності, а витрати на оплату житла та комунальних послуг — 6,4%. Тоді як у Великій Британії витрати на продовольчі товари становлять до 30% усіх споживчих витрат сімей, у Франції й США 20-22%.

Особливу увагу треба приділити соціально-економічним наслідкам вступу України до СОТ на стан ринку праці. За період 2001-2005 рр. зростання чисельності зайнятих відбувалося в основному за рахунок таких видів діяльності: торгівлі та сфери послуг, операцій з нерухомістю. При цьому зростали в першу чергу обсяги самозайнятості, а не праці за наймом. У промисловості в 2005 р. було зайнято близько 30% від середньорічної кількості найманих працівників (як практично і в усіх європейських країнах від 16-30%), а в сільському господарстві – 10%. Тоді як у країнах ЄС частка зайнятих в цій галузі становить 2-5%. Серед позитивних сторін щодо зайнятості при входженні України до СОТ можна виділити підвищення попиту на робочу силу на окремих підприємствах за умови випуску конкурентоспроможної продукції та розширення обсягів виробництва. У вигрші будуть галузі і виробництва, що орієнтовані на зовнішній ринок, іноземні компанії, а найбільше відчують негативну сторону підприємства, що орієнтовані на внутрішній ринок. Дослідження, проведені Мінпраці стосовно вивчення думки роботодавців щодо можливостей вступу до СОТ, показали, що 62% опитаних керівників вважають, що існує великий ризик вивільнення працівників. Особливо це стосується підприємств сільського господарства, обробної промисловості, машинобудування, легкої промисловості, виробництва електроенергії, газу і води.

Програма розвитку ООН аналізує статистику у країнах-членах ООН та оцінює стан людського розвитку за тривалістю життя, рівнем освіти та прибутками. При цьому розраховується індекс людського розвитку, який дає змогу порівняти можливості рівня життя у різних країнах світу. Так, у 2006 році Україна посідає 77 місце, тоді як Норвегія – перше, США – 8, Франція – 16, Польща – 37, Росія – 65. За тривалістю життя Україна посідає 113 місце (середня тривалість – 66 р., тоді як у Франції близько 82 р.), за рівнем освіти – 11, за рівнем ВВП на одиницю населення – 85 серед 177 країн. Це свідчить про те, що рівень сучасного життя більшої частини населення України не відповідає світовим стандартам, а досягнення такої відповідності в

найближчу перспективу є проблематичним.

Висновки. В ході проведеного дослідження встановлено, що сучасний стан рівня життя населення України не відповідає в повному обсязі світовим стандартам, а входження України до СОТ у короткостроковий період не покращить цей показник, так як існує можливість зростання безробіття. Для підвищення рівня життя населення необхідно вдосконалювати структуру вітчизняного виробництва, яка буде орієнтована на використання висококваліфікованої і якісної робочої сили, підвищення продуктивності праці, внаслідок чого є можливість досягти європейського рівня заробітної плати і доходів населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнібіденко І. Соціальному діалогу – сучасне наповнення // Праця і зарплата. – 2007. – № 3. – С. 4.
2. Ткаченко Л. Заробітна плата на тлі соціальних стандартів // Праця і зарплата. – 2007. – № 21. – С. 4.
3. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Державний комітет статистики України; за редакцією О.Г. Осауленка- К.: Консультант, 2006.